

Η πολιτιστική μας κληρονομιά στα κατεχόμενα

Γράφει ο Άντρος Παυλίδης

Ημισή Κύπρος, η κατεχόμενη, είναι κατάσπαρτη απ' άκρη σ' άκρη από ένα τεράστιο αριθμό μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, που είτε έχουν ήδη οριστικά καταστραφεί, είτε συνεχίζουν να καταστρέφονται. Η ζημιά που έγινε και γίνεται στον πολιτισμό αυτού του τόπου είναι αδύνατο να υπολογιστεί. Και δεν μιλώ μόνο για τα γνωστά σε όλους, τα αποκολληθέντα ψηφιδωτά της Κανακαρίας και της Παναγίας Κυράς, τις πωληθείσες τοιχογραφίες του Αγίου Θεμωνιανού και άλλων ναών, μιλώ για πάρα πολύ περισσότερα.

Οι Τούρκοι άφησαν στην τύχη τους και στην ερήμωση όσους ναούς ήσαν ανακηρυγμένα αρχαία μνημεία ή και άλλους παλαιούς, τους δε νεότερους τους μετέτρεψαν σε τζαμιά ή πολιτιστικά κέντρα ή στάνες και αποθήκες. Στο ακρωτήριο του Αποστόλου Αντρέα ο νεολιθικός συνοικισμός εξαφανίστηκε με μπουλντόζα και στη θέση του στήθηκετσιμεντένια βάση ιστών για δύο τεράστιες σημαίες. Ο ναός της Αχειροποιήτου, το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου και άλλοι χώροι, είναι στρατόπεδα του κατοχικού στρατού. Ο

ναός της Αυγασίδας κατεδαφίστηκε. Το μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονα ήδη ερειπώθηκε σε βαθμό που βγάζει δεν βγάζει τη χρονιά. Εκατοντάδες άλλα μνημεία βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση. Κι εμείς τι κάνουμε; Θα επιδιορθωθεί το μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα ή όχι; Θα επιδιορθωθεί, λέει, και ο ναός του Αρχαγγέλου στο Λευκόνοικο; Αλλά, επιτρέψτε μου τη γνώμη, αυτά είναι τα λιγότερα. Είναι στο κάτω-κάτω νεότερα οικοδομήματα, όχι τόσης αξίας όσης πολλά άλλα, παλαιότερα, του 11ου ή 12ου αιώνα. Μερικά τούτων επιδιορθώθηκαν από τους Τούρκους, όπως το μοναστήρι της Παναγίας του Τοχνιού και ο ναός της Κανακαρίας, ενώ άλλα επιδιορθώνονται τώρα, όπως ο σημαντικός ναός της Παναγίας Περγαμηνιώτισσας.

Τίθεται, ωστόσο, ένα ερώτημα: πως και από ποιους γίνονται αυτές οι επιδιορθώσεις; Με ποιες γνώσεις βυζαντινολογίας και άλλες; Πώς διασφαλίζεται ότι οι επιδιορθώσεις που γίνονται δεν βλάπτουν ανεπανόρθωτα τα μνημεία; Είναι γνωστό ότι η συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων απαιτεί εξειδίκευση και των επι-

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Παρασκευή, 3 Απριλίου 2009, p. 6

στατών και των μαστόρων. Ποιοί και με ποιές γνώσεις θ' αρχίσουν να χαλούν και να κτίζουν στο ναό της Παναγίας Μελανδρύνας;

Μεταξύ των επιτροπών εργασίας που έχουν συσταθεί, είναι και μία σχετική με θέματα πολιτισμού. Και διερωτώμαι τι κάνουν τα δικά μας μέλη αυτής της επιτροπής και ποιές προτεραιότητες έχουν θέσει στο τραπέζι. Και εξηγούμαι: Θα επιδιορθωθεί ο ναός του Λευκονοίκου; Ωραία, ας επιδιορθωθεί. Είναι όμως άραγε τόσο δύσκολο και τόσο προβληματικό να ζητήσουμε μερικά απλά πράγματα, όπως να έχουμε λόγο στον τρόπο επιδιόρθωσης; Και κάτι ακόμη πιο απλό: Τόσο δύσκολο είναι να απαιτήσουμε να καρφωθεί ένα κομμάτι τέλι στα ανοίγματα πολύ πιο σημαντικών ναών που κατήντησαν φωλιές περιστεριών, νυχτεριδών και ζώων, ώστε να περιοριστεί η καταστροφή τοιχογραφιών μέχρι να αποφασιστεί τι θα γίνει; Τόσο δύσκολο είναι να ζητήσουμε να κλείσουν, ας πούμε, θύρες και παράθυρα στους ναούς της Παναγίας Τράπεζας, της Παναγίας Υπάτης, της Παναγίας των Καθάρων, του Αγίου Γεωργίου Σακκά, του Αγίου Νικολάου και της Αγίας Σολομωνής στην Κώμα του Γιαλού (ο ναός της Αγίας Σολομωνής διέσωζε τις αρχαιότερες τοιχογραφίες στην Κύπρο, του 9ου αιώνα, που ήδη υπέστησαν ανεπανόρθωτη ζημιά), και να απαιτήσουμε οι κυνηγοί να μη ψήνουν τις σούβλες τους μέσα στο ναό του μοναστηριού της Παναγίας της Αψινθιώτισσας;

Ο ναός της Παναγίας της Καντάρας χρησιμοποιείται ως αποθήκη παλιατσαρίας. Το μικρό μοναστήρι της Παναγίας Ελε-

ούσας στεγάζει αγελάδες. Εκείνο της Αγίας Παρασκευής στη Βασιλεία ήδη καταστράφηκε ολοσχερώς. Ο τάφος της αγίας Φωτούς είναι σκουπιδότοπος, το ίδιο και το μοναστήρι του Αγίου Αναστασίου στην Περιστερωνοπηγή. Η πρωτοχριστιανική βασιλική της Αγίας Τριάδας είναι φυτώριο αγριόχορτων. Ο Άγιος Φίλων των Αγριδιών είναι ετοιμόρροπος, όπως και εκείνοι του Αγίου Φωτίου, της Αγίας Μαρίνας του Πύργου, οι τρεις ναοί στην Αφέντρικα, τα Αγιάπαιδκια και άλλοι σημαντικοί ναοί. Και όλοι αυτοί είναι αξιολογότερα μνημεία από τον Απόστολο Αντρέα και τον Αρχάγγελο του Λευκονοίκου. Ποιές λοιπόν προτεραιότητες θέτουμε στο τραπέζι των συνομιλιών; Τόσο δύσκολο είναι να απαιτήσουμε στοιχειώδη προστασία, τουλάχιστον κατά των σκύλων και των αλεπούδων;

Στέκομαι και σε δύο πρόσφατες ειδήσεις. Η μία λέγει ότι επίκειται τουριστική αξιοποίηση, από τους Τούρκους, της Καρπασίας. Η δεύτερη λέγει ότι η κυβέρνηση μας κήρυξε προστατευόμενο τον υγροβιότοπο της Ορόκλινης. Θέτω το ερώτημα: Γιατί η κυβέρνησή μας δεν κηρύσσει προστατευόμενη και την χερσόνησο της Καρπασίας;

Η χερσόνησος της Καρπασίας είναι χώρος πολύ πιο σημαντικός από τη χερσόνησο του Ακάμα για την οποία πολλοί κόπτονται. Και λόγω χλωρίδας και πανίδας και λόγω φυσικής ομορφιάς και λόγω της πληθώρας αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που εκπροσωπούν όλες τις ιστορικές περιόδους του νησιού. Γιατί δεν την κηρύσσουμε προστατευόμενη περιοχή;

Θα πεις ότι δεν ελέγχεται από το νόμιμο

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Παρασκευή, 3 Απριλίου 2009, p. 6

κράτος. Ναι, αλλά ολόκληρη η Κύπρος είναι, λέει, ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν το κράτος μας ΕΧΕΙ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΝΑ ΠΑΛΑΙΨΕΙ, ας κηρύξει και την Καρπασία ως προστατευόμενη περιοχή, ας ζητήσει την ένταξή της στα σχετικά διεθνή προγράμματα προστασίας και ας συγκρουστεί στην Ευρώπη με τους Τούρκους. Θα είναι, στο κάτω κάτω, μία σύγκρουση πολύ πιο σημαντική από τη σύγκρουση για το χαλλούμι. Ας κινητοποιήσει διεθνείς περιβαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις στην Ευρώπη και ας κυνηγήσει τον Γερμανό επιχειρηματία που θέλει να επενδύσει τα λεφτά του στις Χελώνες του Ριζοκαρπάσου.

Έχουν τα κότσια το κράτος, η κυβέρνηση, η βουλή, τα κόμματα, να δώσουν μάχη; Η μήπως θα φοβηθούμε και πάλι ότι θα χαλάσουμε το «καλό κλίμα»; Έχουμε το τσαγανό να απαιτήσουμε να μη γίνουν τα σχεδιαζόμενα έργα στα Πάναγρα, έναν από τους πιο σημαντικούς φυσικούς χώρους της Κύπρου;

Ξέρεις, δεν χωνεύω με τίποτα εκείνους τους πολιτικούς ταγούς που περισσασικά βγαίνουν και λένε ότι «συνεχίζουν τον αγώνα». Ποιόν αγώνα; Έτσι αγωνίζεσαι,

από την πολυθρόνα και με την ιδανική θερμοκρασία των κλιματιστικών; Επίκεινται οι ευρωεκλογές. Αλλά δεν άκουσα κανέναν, από πουθενά, να βγει και να πει ότι θα υποστηρίξει στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο έστω και κάτι από όσα έχω θίξει πιο πάνω. Και ξέρεις γιατί; Διότι το τεράστιο ζήτημα του πολιτισμού και της ιστορικής κληρονομιάς αυτού του τόπου στην ουσία δεν ενδιαφέρει κανένα. Επειδή και την ιστορική γνώση στερούνται και άγνοια έχουν για το μέγεθος και την αξία του πλούτου μας που μέρα με τη μέρα καταστρέφεται στις κατεχόμενες περιοχές. Ο δικός τους «αγώνας» εκφράζεται κάλλιστα μ' εκείνους τους στίχους του μακαρίτη του Μόντη που γίνανε περίπου παντιέρα: «Ανασήκωσε την πλάτη κι απόσεισε τους, Πενταδάκτυλε...»

Ως εάν να έχει ο Πενταδάκτυλος το πρόβλημα και όχι εμείς. Εμείς ας καθόμαστε και ας παρακαλούμε να κουνηθεί ο Πενταδάκτυλος. Αλλά ο Πενταδάκτυλος βρίσκεται εκεί για 90 εκατομμύρια χρόνια και θα βρίσκεται για άλλα τόσα. Το πρόβλημα δεν είναι δικό του. Δικό μας είναι.

Το εκκλησάκι της Παναγίας Κυρας

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Παρασκευή, 3 Απριλίου 2009, p. 6

